

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 43

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Vefsn

Emne: Bordskikk til hverdags

Bygdelag: Bjørnadal

Oppskr. av: Karen Grannes

Gard: Grannes

(adresse): Mosjøen.

G.nr. 98

Br.nr. 1-2.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1.

I eldre tider var det almindelig, at folket inntok sine måltider i stua. Kjøknerne var så små der var ikke plass.

2.

Ja det har alltid vært almindelig skikk her i bygda og er det fremdeles, at alle sitter ved samme bord.

3.

Både husbondsfolk, barn og arbeidsfolk spiser nå på kjøkkenet samme tid. Tjenere er forkrigsvare.

4.

Nei maten er likt for alle.

5.

Det spises nå på kjøkkenet ryke som helg, men ved de store høitider spises på stuen, og likeledes hvis det er fremmede gjester en vel høre.

6)

Besvart i nr 5.

7)

Ja i almindelighet har hver sine plasser, de minste normest møen.

8.

Ja i 90 årene. Det ble slutt rundt 1900.
Barna sto ved bordet til de var 7-8 år gamle.

9)

Høgsættet brukes enda, men det kommer mere og mere bort. Det er verten sin plass, som nå blir brukt⁺. Verten sin plass vendes mot døren.

+ i stedet for høgsættet.

2

10.

Går ut ifra, at prinsippet er det samme; verten behøver ikke sin seg, om det skulle komme fremmede mens man sat og spiste.

11

Kvi, før matte en nat være veldig skitten for en spanderte et håndvask på seg. Det var nok frukten fra husmorskolene som bedrøkket rensligheten omkring 1900.

Det har vært almindelig å ta av hode når en spiste; var der noen som ikke gjorde det, ble de sett ned på og barn ble tilsmakket, enten de var hjemme eller borte.

12)

1860-70 åren spiste en grønt og lettemelk av store Brauz enn satte på bordet.

Omkring 1900 stillet en med å spise av samme fat, noen lenger før og noen lenge etter. En husstand på 8-10 mennesker og derover, hadde samt over 2-3 perlefal med grønt på bordet. Querst ved bordet sat verden og mandfalka, de spiste av et fat.

Kvinner og barn spiste av de andre fa. Melka hadde en i kummen, det var like mange av dem. Noen drakk melken etter at grønten var spist, andre dyppet grøntskoen i melke-kummen hver gang. En brukte sirups til.

13)

Ved ikke om at grøntgryta har stått på bordet. Derimot har jeg spist "skrea" av gryte.

Før holdt mandfalka på med innarbeide hver eneste vinter; begynte om høsten og da sto stabben inne hele vinteren. Mandfalka aksett opp gangstoa. Når en hadde slaktet om høsten og bradd falgen

noe til lys stöbing og noe til matfett; tok en del som ble igjen når en hadde silet matfettet fra og brünet det som ble igjen i gryten, saltet det og hadde litt "marsbrön" prüm i. När det var ferdig brünet ble gryta satt på stabben, og vi tinger syntes det var en herlig kost. Spiste det med ske og flatbröd til.

14)

Det var almindelig å legge både spekesild og kakt sild på flatbrödleiv. Det ble kalt sildbete og spistes til middag.

15)

Ja har ikke hørt annet enn at det er god bordskikk å ta sukker i munnen når en drikker kaffe.

16)

Nei ikke nå lenger er det god bordskikk å drikke kaffe av skålen

17)

Det ikke når gaffelen ble satt i bruk; men alt det jeg kan minnes brüktes gaffel. Gamle folk var trog og brükte helst fingrene.

18)

Handfolke tok ofte opp ballekniven, når de ikke fikk bordjengen (kniven) til å bite.

19)

Hver hadde sin ske og den var merket. Skeene var gjort av tre og horn.
Mine besteforeldre (bestefar) bärket med händen av skeen og stakk den i en veggrev.

20)

Mine besteforeldre som var födt münd 1820 smaktet an, at de brükte trebarsker (palerkenes) när de spiste sild til middag. Sken tai var nok i bruk den tid. Porselen kom nok noe senere.

27) Bordduk brukes bare ved høitider og når det kommer gjester både før og nå. Den tas av bordet når en er ferdig eller når gjestene er reist.

22) Før voksduken kom i handelen hadde enn enten hvitskivet bord eller malt. Nå brukes bare voksduk.

23) Husmøren delte ut maten til barna, de andre fikk forsyne seg selv. Først verden, så mandfolk og de kvinnelige tjenerne.

24) Min mor brukte den gamle skikken i juleen, å dele maten 1-2 juledag og nyttårsdagsmorgen. Mor la en haug på bordet av kvitløfse, blinning, krinaløfse, kamkake, goro, fattigmand og hjortetak. Ellers var det fullt opp med mat på bordet. Enn kunne spise seg mett av det som var på bordet også gjennom det en hadde på baleskenen i julematdallen også spise det senere, når en ville.

25) Var det mat som det ikke var nok av, ble den delt, mest fikk arbeidbare og store gutter. Var det kvinner som arbeidet ute, fikk de mere enn dem som var inne.

26) Det er forskjellig med det. Har moren liten hjelp på gården, må unger hjelpe seg selv fra de kan sitte i barnestol ved bordet. Har rett unger spise selv fra 1 års alderen og forsyne seg selv fra 3 års alderen. Så har jeg sett barn som moren måtte hjelpe i 5 års alderen. Det var ingenting som feilet barnet. Naen barn vil hjelpe seg selv og andre ikke. Det er vanlig at moren hjelper barnet.

27) Ja det var almindelig.

28) For var det almindelig at en leste både før og efter måden. Noen steder leste husefaren høyt andre steder var det barna som var kommet så langt de kunne lese. Noen steder leses lavt for og etter måden, andre knepper bare hendene og bøier hode. Det er helst der som er barn, det leses for og etter måden. Troer ikke det var noen forskjell om fremmede var til stede.

29) I den gamle tid måtte en være stille ved bordet, ikke le og ikke snakke, ellers fikk en lov å snakke.

30.31) Ved de store høytider ble bordvers i salmeboken sunget både før og etter måden.

32) Ja alle måtte være ferdig med spisingen før en gikk fra bordet.

33) Barn tok far og mor i hånden og takket. De andre sa bare takk. Det takkes for hver gang en går fra bordet.

34) "Signe måten!" "Gud signe måten!"

35) Det var ikke almindelig. For laget en ekstra mat til en gjest som kom. De blir noen gjester satt sammen til bords i kjøkkenet; andre blir bedt inn i stuen og verten spiser sammen med dem. Blir de flere dager spiser de senere sammen med de andre på kjøkkenet.

36)

Ja det er almindelig, en kokes kaffe med
smørbrød til.

37)

En fremmed gjest en ville hedre stelde en
allid ekstra for og det samme er nå.

38)

39)

tor besvart ovenfor.

40)

Ja det er god skikk enda og kommer
antagelig til å fortsette.

41)

Spiser en ikke sammen med gjesten
på sküen, sitter en i en god stol
fra bordet ventet mot gjesten